

Lidi na lidi jsou jako saně?

Původ materiálu

Kateřina Fröhbauerová

Pořadí v lekci

9

Téma

Spoléhat na Boha až v druhé řadě?

Cíl

Děti objeví, že spoléhat se na Boha a na své síly jde ruku v ruce – nikoliv proti sobě, nikoliv vedle sebe, ale spolu.

Pro učitele

Výkladové poznámky

Výkladové poznámky tentokrát nebudou podle veršů, ale podle postav, jak je tento úsek Bible představuje čtenáři.

Goliáš: Pelištejec, soubojový zápasník (tedy ne řadový voják, ale specialista na souboje muž proti muži). Je oděný do hromady železa a bronzů – krom toho, že to byla opravdu těžká zbroj, znamenalo to, že byla také velice drahá – Goliáš byl bohatý muž; měl i svého štítonoše, tedy služebníka, kterého si také musel platit.

Se souhlasem (domýšlím si – kdyby to tak nebylo, nemohl by si taková veřejná vystoupení dovolit) svého vojska vyzývá k zástupnému boji – on proti někomu z Izraelců; takto vlastně dává všanc svůj život i životy svých spolubojovníků, vojsko vítěze vyhrává celou bitvu.

Ani po vyhlášení odměny na jeho hlavu s ním nikdo nechce bojovat – jeho převaha je jasná a vítězství jisté. Goliáš je sebejistý, sebevědomý, věří sobě, věří svým zbraním, ani nemusí bojovat, každý před ním utíká strachy (v 24). Je otázkou času, kdy budou Izraelci díky němu tak vyděšení, že bitvu vzdají – což ještě více posiluje Goliášovu sebejistotu. Davidem pohrdl kvůli jeho mládí a vizáži.

Byly urážky Boha Izraelců součástí Goliášových výstupů? Výslovně je zmiňováno až ve v 43, že Goliáš zlořečil Davidovi skrze své bohy. Že by Goliáš spoléhal nejprve na sebe a své schopnosti, a bohy potřeboval až potom?

Saul je král schopný dát dohromady armádu – má moc, aby vojsko sestavil, vycvičil a podílel se na zabezpečení (pravidelná armáda ještě nebyla, zásobování měly na starosti jednotlivé rody, které vysílaly své dobrovolníky).

Spoléhá na svoje vojsko, na jeho schopnosti, výcvik, znalost taktiky boje (ano, co jiného by měl spoléhat král před bitvou, když ne na svoje vojsko). Tady je ovšem ten háček – Izraelský král by měl spoléhat především na Hospodina! Armádu se vším všudy ano, ale spoléhat se jen na svoje muže a zbraně?

Saul vypsál na Goliášovu hlavu motivační odměnu – přesto kvůli ní nikdo nejde s Goliášem bojovat.

Davidovi půjčuje svoji výstroj a výzbroj – možné důvody: chce chránit statečného bojovníka vlastní zbrojí; nebo chce, aby to před vojskem vypadalo, že on sám jde na Goliáše. Kdo pozná, čí hlava to je pod královou bronzovou přilbou?

Na Davidovo jméno se musí Saul dvakrát ptát svých služebníků, ani ti jej neznají – jak to? Nalistujte předchozí nedělkou – David jako Saulův zbrojnoš, hraje mu na harfu, když Saula přepadá zlý duch od Hospodina, což také znamená, že se museli znát; možná je to i moment překvapení – cože, to nemůže být ten kluk, co mi hrál na harfu!

Až **David** poprvé vnese do bitvy slovo Bůh (v27). Saul si na Hospodina dřív nevzpomněl! Nejdřív mluví o Hospodinu (v26), potom o odvaze (v32).

David je poslušný syn – zůstává doma, pase ovce (pomazaný král Izraele se nemíchá do bitev dříve, než je volán); vezme jídlo pro bratry a jde ho předat.

Naštval bratra – všichni dospělí muži se bojí a takový mladík bude beze strachu mluvit o Goliášovi! (v28) Co dobrého udělal zatím on? je bratrův výkřik vzteku. Avšak David se nenechá svázat strachem z Goliáše, nepřeveze strach vojáků – verš 56 je v přímém protikladu k Saulovu strachu z v11.

David je bojovník – pást ovce není v Davidově podání odpočinková práce, ale i boj, když je potřeba uchránit ovce – i tady je to Hospodin, kdo dává vítězství (v37). David má zkušenosti s bojem se zvířaty – utlouct medvěda nebo lva je akce skutečně pro siláka. Je normální být silný přiměřeně svojí tělesné konstituci (Goliáš), pokud ale David zabil Goliáše jeho

vlastním mečem a ještě stylem „popadl jeho meč, vytrhl jej z pochvy a usmrtil ho“, tedy žádné namáhavé tahání meče a namáhavé oddělování hlavy od bezvědomého těla, ale rychlá akce, tak to také znamená, že i David měl sílu. To ale také znamená, že proti sobě stáli dva skuteční soupeři, ne malý a bezmocný versus velký a silný.

David ovšem není schopen bojovat v obvyklé zbroji. Saul mu chtěl dát svoji výstroj, David ji zkusil, ale neuměl v ní chodit – neuměl se v ní pohybovat, byl zvyklý bojovat v jiném oděvu a jinými zbraněmi. „Jdeš na mě s holí“ – použitý tvar slova nabízí i jiný výklad – jdeš na mě jako na pastvě.

Lokalizace místa bitvy viz mapy na konci Bible (nebo *Biblický atlas* – viz *Odkazy*).

Podle 2S 21,19 zvítězil nad Goliášem Elchánan – buď původní jméno Davidovo, nebo dvojí tradice a záměna jmen.

Nadávky a urážky předchází vlastní boj, účelem je zastrašit protivníka, eventuálně ho vyděsit tak, že uteče dřív, než dojde k boji. Řazení k boji do řady – patří k taktice boje. Zástupný boj – každé vojsko vybere jednoho bojovníka a ti se utkají, přičemž vítězí strana vítězného bojovníka – šetří životy hlavně na budoucí vítězné straně – mrtvé a raněné mají vždy obě strany konfliktu, nejen poražení!

Klíčový je slovní boj ve v. 43-45. Oba jsou ozbrojení, oba mají sílu, oba mají své bohy, oba mají zkušenosti s bojem; ten obrovský rozdíl je v sebejistotě (Goliáš – meč a kopí a zkušenosti s bojem) a jistotě v Bohu (David – jdu proti tobě ve jménu Hospodina zástupů). A pozor, pro Davida neznamena jistota v Bohu to, že by nějak devalvoval svoji sílu (ve stylu nic neumím, nejsem dostatečně silný, ale Pán Bůh za mě zápas vyhraje), naopak, o své síle ví a ví, že je velká. Potřebuje silný, zkušený bojovník David Hospodina? Víra přináší reálný pohled na člověka bez devalvace jeho schopností, zkušeností, možností. Lidská síla má své hranice – tak to je, tak to potvrzuje zkušenost. Goliáš se kasal, jaký je neporazitelný – neakceptoval hranice svojí síly – a to přispělo k jeho pádu. David akceptoval svoje hranice – ale nezhroutil se z toho, naopak, s vědomím, že tu je ještě jiná síla, šel a bojoval s chladnou hlavou. Nebo jinak – je víra taková berlička pro slabé, nemocné, lidi v nouzi? Ale já jsem samostatný člověk, mnoho umím, mám vzdělání, zkušenosti – k čemu mi je víra? Abych poznala svoje hranice, svoji sílu a um a nadání, abych mohla žít svobodně a s Hospodinem za ruku chodila světem.

Po bitvě Saul Davida nepoznává – také moment překvapení – cože, to nemůže být ten kluk, co mi hrál na loutnu!

David odnesl hlavu Goliáše do Jeruzaléma – ale až po dobytí Jeruzaléma, ne bezprostředně po bitvě (2S 5).

Úskalí

Příběh o Davidovi a Goliášovi je velice známý. Starší děti jej slyšely vícekrát v kostele, okrajově možná i v rámci výuky českého jazyka, hudební výchovy. Příliš známé rychle nudí.

Příběh o tom, jak velký tluče malého a ten malý „mu to nandá“, jsem slyšela i jako poučný příběh, jak je to ošklivé, když velcí tlučou malé. Ale kvůli tomu Bible příběh nevypráví.

Historicita textu: Příběh není ojedinělý. I v Bibli máme dvě tradice o boji s Goliášem (2S 21,19 – v jednom verši celá bitva). Obdobné bitvy jsou v Bibli hned tři: 2S 21,15-17, 2S 21,18 a 2S 21,20-22. Goliáš nebyl jediným obrem, byl to jen jeden ze čtyř. Boj s dalšími třemi obry připomíná části boje s Goliášem v 1S 17.

A. Jepsen popisuje velice podobný příběh boje malého s velkým – Sinuhet proti silákovi z Recenu (Jepsen, A.: *Královská tažení ve starém Orientu*. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 69-73). Který příběh je starší, kdo se nechal čím inspirovat? Nebo ještě ostřeji: stalo se to vůbec? Byl nějaký David a byl nějaký Goliáš, byl nějaký boj mezi nimi a vyhrál David? I kdyby Bible příběh přejala nebo se jím inspirovala, když se formoval příběh o Davidovi, vypráví ho se specifickým důrazem na Davidovu jistotu v Bohu, to je podstatné a zvěstné.

Kolik Goliáš měřil, těžko říct. Při pokusu o zjišťování, kolik je jeden loket a jedna píd', jsem našla tolik různých údajů, že zájemce o Goliášovu míru odkazuji na internet (viz např. <http://www.labo.cz/mft/zvlastni.htm>). Kolik vážila Goliášova zbroj? I zde nastal problém s jednotkami. Šekel může být lehký (8 g) nebo těžký (16 g), o jaký šekel se jedná, není z textu patrné. Takže třeba Goliášův pancíř vážil buď 40 kg, nebo 80 kg.

Odkazy

Dowley, Tim: *Školní biblický atlas*. Praha: Česká biblická společnost, 1994.

Další najdete níže pod nadpisem **Kam dále**.

Pro děti

Rozdělila jsem nedělkou tentokrát jinak: vyberte si podle svého zaměření a možností výuky a uzpůsobte dětem, které učíte, nakombinujte nebo vymyslete vlastní program.

Výtvarná nedělka (pro všechny skupiny, není nutná znalost příběhu)

Vytvoříme panáčky – hlavní postavy, zahrajeme si s nimi příběh a poté je naaranžujeme do prostoru.

Nápad na jednoduchou výrobu panáčků: Do silonky nacípěte vatu, udělejte kuličku, zavažte – to bude hlava. Ustříhněte silonku kus pod zavázáním. Hlavičku posadte na roličku od toaletního papíru – a máme postavičku. Postavičce přilepíme (přišijeme) vlasy z vlny (krepového papíru), z čtverce látky (krepového papíru) vyrobíme oděv. Zbraně pro Goliáše, Davida a vojsko můžete vystříhat z tvrdšího papíru a omalovat nebo vyrobit z klacíků (třeba oštěp půjde udělat snadno – na klacík nalepte izolepou ostří z papíru a je to). Dětem můžete pomáhat (větším) nebo můžete vyrábět hlavně vy a dětem rozdělit drobné úkoly (namalovat a vystříhnout meč, štít... to bude dobré hlavně pro ty méně zručné a předškoláky). V zásadě vystačíte s postavou Davida, Saula a Goliáše, potřebujete-li zaměstnat hodně dětí, mohou vyrábět Davidovy bratry, vojáky izraelské i pelíšejské.

Předškoláčkům můžete příběh s postavičkami pouze převyprávět, větší děti mohou vyprávět samy. Společně pak vyberte jednu klíčovou scénu. Postavičky naaranžujte do krabice tak, aby zachytily danou scénu, můžete i připsat název scény; vytvořenou scénu můžete donést do kostela.

V každém případě bych dětem položila otázku: K čemu byla Davidovi v této situaci víra? Velcí ať vymyslí svoji odpověď. Pro malé bych formulovala odpověď asi takto: Nedal si vnutit strach a nedal si vnutit nezkušenost a neschopnost, nedal si vnutit ani přehánění své síly. Viděl sebe tak, jak byl, se svými možnostmi a silou a viděl, že na boj je tu také Hospodin.

Pomůcky: Rolička od toaletního papíru; staré silonky; vata na vyplnění hlavičky; zbytky látek/krepový papír; nůžky; lepidlo; izolepa; provázky (zbytky příze a jehla); čtvrtky; pastelky/fixy; klacíky; větší papírová krabice; ev. další přírodniny k dotvoření scény (mech, listí atd.).

Akční nedělka (spíš na ven než do uzavřeného prostoru, předpokládám znalost příběhu)

Přetahovaná: Na střed lana přivažte kapesník. Udělejte na zem čáru. Utvořte skupinky (dvě a více) podle počtu dětí. Skupinky budou mezi sebou soutěžit v přetahování. Skupinky se postaví proti sobě, první v řadě dostane do ruky lano. Rozhodčí (vedoucí nedělký) zajistí, aby skupinky napjaly lano, kapesník musí být nad středovou čarou. Na povel rozhodčího začne přetahování. Která skupina zvládne přetáhnout soupeře na svoji stranu déle než pět vteřin (nebo stanovte jiný limit), vyhrává. Výsledky zapisujte, dokud z klání nevyjde jedna vítězná skupina.

Vedoucí nedělký vyhlásí slavnostně výsledky klání. S vítězi i poraženými coby redaktor regionální televize udělá rozhovor: Jak se cítí po vítězství? Jaké je to prohrát? Co vítězům pomohlo? Co poražení vylepší do odvetného utkání? K čemu je slabým lidem víra? Pomáhá unést situaci, pomáhá najít východisko... K čemu je silným lidem víra? (Tady záměrně neuvádím jakoukoliv odpověď – jde o to, aby odpověď byla autentická, tedy vaše). Můžete i přečíst příběh o boji ve zkrácené verzi od v 34-51.

Pomůcky: Lano, látkový kapesník, mikrofón (nebo imitace mikrofónu – míček z papíru napíchnutý na tyčku a zafixovaný izolepou), stopky (mobilní telefon), Bible.

Převyprávění s postavičkami (zvláště vhodné pro malé děti)

A zase byla válka. Přišla zpráva, že Pelištejci táboří v Efes-damimu. Vojsko Pelištejců bylo na jedné straně údolí, vojsko Izraelců na druhé straně.

Pelištejci měli tajnou zbraň. Jmenoval se Goliáš. Byl to opravdový obr, přes dva metry dlouhý. Násada jeho kopí byla silná jako mužská ruka. Každý den se Goliáš pyšně procházel před pelištejským vojskem a pokřikoval na Izraelce: „Kde je nějaký izraelský muž, aby se mnou bojoval? Ať přijde!“ Všichni Izraelci strachy utíkali. I král Saul se bál a prchal do úkrytu.

A tak se vojáci báli bojovat. Goliáš byl den ode dne pyšnější a Izraelci den ode dne vylekanější. A ještě někdo se bál. Starý otec se bál o své syny. Odešli do války a ještě o nich neslyšel. „Pojď sem, Davide,“ řekl nejmladšímu „pojď, nech ty ovce. Tady vezmi bratrům proviant. Popřej jim pokoj a zjisti, jak se jim daří.“ Když David přišel k Saulovu vojsku, Goliáš se právě procházel a vysmíval se Izraelcům. „Kdo to je?“ ptal se užasle David. „Jakým právem takhle křičí na vojsko živého Boha? Půjdu a budu s ním bojovat.“ Saulovi vojáci se mu jenom smáli. Takový kluk a bude poučovat zkušené válečníky! Ale když o Davidovi slyšel Saul, dal si ho zavolat. „Jsi ještě mladíček,“ řekl Saul, „co zmůžeš proti Goliášovi? Goliáš je opravdový válečník!“ „Bojoval jsem se lvy a s medvědy, když napadli mé stádo,“ řekl vážně

David, „a Hospodin byl vždycky se mnou. I tentokrát bude se mnou, je to jeho boj.“

„Tak dobrá,“ řekl král. „Jdi. A Hospodin buď s tebou.“

Král Saul dal Davidovi svůj meč a oblékl ho do svého vlastního brnění a dal mu své zbraně. Ale David neuměl v tom oblečení a s mečem udělat pořádně krok. „Bude mi líp bez té maškarády,“ pomyslel si. A tak si brnění svlékl a vzal si jenom svoji pastýřskou hůl a prak. Vybral si z potoka pět oblázků a dal je do své mošny. S prakem v ruce šel proti Pelištejci.

Když Goliáš viděl Davida přicházet, zle se rozesmál. „Tak tohle je tedy ten váš hrdina? Vždyť je to ještě kluk! Jdeš na mě jak na pastvě! Aby do tebe Baal bleskem praštil!“ posmíval se Davidovi. Ale David řekl: „Dnes mi tě Hospodin vydá do rukou. Pak každý pozná, že při Izraeli stojí Bůh.“ Vzal prak, kamínek vyletěl a zasáhl Goliáše tak prudce, že mu prorazil čelo.

Goliáš padl mrtev k zemi. David k němu přiběhl, vytrhl Goliášův meč a fik! uťal mu hlavu. Pelištejci, když to viděli, vykřikli hrůzou a dali se všichni na útěk. Izraelské vojsko je pronásledovalo. Bylo po bitvě. (Parafráze převyprávění z <http://deti.vira.cz/bible-pro-deti/stary-zakon/David-a-Golias/>.)

K čemu byla Davidovi jeho víra? Kdo si nedá vnutit strach druhých, má šanci vyhrát. Kdo pozná svoje možnosti a schopnosti, je na tom líp než ten, kdo se vytahuje a přehání. Kdo ví, že s ním bojuje Hospodin a bere odtud naději, rozum a sílu, má vyhráno.

Pomůcky: Postavičky Saula, Davida, Goliáše a vojska – flanelograf (můžete je vybírat společně s dětmi z hromádky neutříděných obrázků nebo si je předem připravit), vlastní tvorba.

Přesah

1S 2,1-10 a L 1,46-55 – rozpoznání Boží ruky v životě člověka.

Žalmy související s příběhem: Ž 74,18; Ž 18,17; Ž 123,3; Ž 124,8; Ž 125,1; Ž 20,8; Ž 44,6.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

L 1,46-55 (Mariin chvalo zpěv).

Rituál

Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Davida navrhujeme *B?h je záštita má, s ním nemusím se bát* (refrén písně SV 23).

Okénko do bohoslužeb

Může někdo z vás zazpívat tu písničku od Voskovce a Wericha o Davidovi a Goliášovi? No ale v Bibli je to trochu jinak. Překvapení, co? Jednak lidi na lidi nejsou jako saně, je to válka. A obr nemydlí do pidimužíka, ale dva válečníci bojují. Tak neseďte klidně na židli a jděte do nedělní číst Bibli.

Modlitba

Někdy nám říkají, Pane Bože, že jsme jenom děti. Že musíme počkat, až nám bude osmnáct, až doděláme školy, pak něco dokážeme. Ještě že ty nám to neříkáš. Hodně toho umíme a taky i neumíme, ale to není špatně! Jsme, jaké jsi nás udělat ty. Na Davidovi je vidět, že i nedospělí dovedou hodně, když jsou s tebou. Děkujeme ti za Davida. A za všechny odvážné děti, které dovedly víc než dospělí. Amen.

Kam dále

[Jak vypadala Goliášova zbroj a Davidův prak \(www.bible-archaeology.info\)](http://www.bible-archaeology.info)

[Omalovánka a křížovky \(deti.vira.cz\)](http://deti.vira.cz)

Odkaz na píseň

[David \(SV293\)](#)

[Otevřete brány hradeb kamenných](#)

[Neskládejte v mocných naději](#)

Cílová skupina

[Mladší školní](#)

[Předškolní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál přece nejedeme sami II \(Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[1 Samuelova 17](#)